

Anne Sörman

Gud sade ”Varde ljus”, men det vart inte så ljust

I denna artikel ställer sig Anne Sörman frågan vad som skett i Svenska kyrkan sedan #metoo uppropet började. Sörman efterfrågar en fördjupad teologisk reflektion i dess efterföljd och ställer också frågan vilka teologiska utmaningar Svenska kyrkan nu ställs inför.

Plötsligt hände det. #metoo svepte fram över landet, och yrkesgrupp efter yrkesgrupp trädde fram och berättade. #Tystnadstagning gav oss skådespelerskornas vittnesmål om övergrepp i teater- och filmvärlden som drabbat många. Dagens Nyheter publicerade berättelserna om de 18 kvinnorna som utsatts för Kulturprofilens maktövergrepp. Det mullrade bland politiker, akademiker, socionomer och poliser. #metoo blev en folkrörelse under vintern 2017 med röster från närmare 70 olika yrkesgrupper och sammanhang.

Hösten 2017 - #metoo kommer till kyrkorna

Och så blev det vår tur i Svenska kyrkan. Några kvinnor arbetade dag och natt under ett par veckor, skapade Facebookevent, samlade in berättelser och formulerade uppropet #Vardeljus som publicerades i Kyrkans tidning i november 2017. 1382 kvinnor (anställda) i Svenska Kyrkan undertecknade uppropet och nästan

en erinran av smärta, våld och ensamhet.

Ljuset som en bild för sanningen satte alltså tonen för Svenska kyrkans #metoo. Frikyrkornas upprop, #sanningen skall göra er fria, fick sitt namn efter ett Jesusord som anknyter till samma tema som skapelseorden ”varde ljus”: Sanning och ljus skall rädda oss, det är där Gud verkar – i mörker och tystnad går vi under.

På väg mot en fördjupad teologisk reflektion

I denna artikel redovisar jag vad jag sett när jag läst berättelserna och sökt efter de farliga rummen. Jag frågar också vad som skett sedan uppropet började och biskopar uttalade sig. Framförallt efterfrågar jag en fördjupad teologisk reflektion. Vilka teologiska utmaningar ställs vi inför? Och hur skall vi arbeta vidare för en kyrka där ingen behöver vara rädd?

Men först några ord om mina egna erfarenheter. De är främst minnen av maktmissbruk. Mina minnen av sexuella övergrepp i kyrkan handlar om

Det kan ses som en skada, men också som en tillgång. En erfarenhet som visar sig vara många, något ensamt som blir en gemenskap.

Reaktionerna i Svenska kyrkan

De första reaktionerna i Svenska kyrkans värld handlade om vilket enormt medlemstapp det skulle bli om denna ’sanning’ om kyrkan skulle läcka ut. Ville vi skada kyrkan? Är det inte bättre att hantera detta internt? Men ärkebiskop Antje Jackelén och flera andra biskopar uttalade genast sitt stöd för uppropet och sade med kraft ifrån: sexuella kränkningar skall inte få förekomma i kyrkan. Biskop Eva Brunne i Stockholm samlade några veckor innan jul alla kyrkoherdar i stiftet för att uppmärksamma uppropet.

Vi som arbetade med #vardeljus fortsatte att skapa Facebookgrupper, och vi bjöd in till samtal. Vi försökte få Stockholms stift att bjuda in till en vardeljustjänst i Storkyrkan, men den blev inte av. I Fresta kyrka, en isande solig januaridag, ledde prästen Jenny Nordström och dansaren och pedagogen Kajsa Franke en kraftfull högmässa med dans och befrielse på temat; dags att förändra, dags att sikta framåt. Bara fötter och röda tyger mot den medeltida kyrkans tunga golv.

Under vårvintern var vi i Sigtuna och talade om Vardeljus för stiftens kontaktpersoner för sexuellt våld. Det känns gott att veta att det finns många kloka människor i kyrkan som har arbetat i mer än tjugo år med att förebygga och agera mot sexuella kränkningar och som stöder de utsatta. »

”Ljuset som en bild för sanningen satte alltså tonen för Svenska kyrkans #metoo”

400 berättelser samlades in. Någon tid därefter kom även frikyrkornas upprop, #sanningen skall göra er fria. Några röster hördes starkare, andra var mer som en viskning. Många av oss började också minnas och tänka. Och skriva. Ett slags minnesarbete,

sådant som hände för länge sedan, när jag själv var konfirmand. De har påverkat mig mycket. De har präglat min syn på tystnad, intimitet och makt. Jag litar inte riktigt på charmerande personer, jag är ofta uppmärksam på dem som är tysta i ett rum.

#Vardeljus och #Sanningenskall-göraerfria vittnar alltså om att övergrepp sker och har skett i kyrkornas miljöer och kommer att ske igen. Sexuella kränkningar och övergrepp förekommer också hos oss. På våra arbetsplatser, i våra möteslokaler, på våra läger, i våra sakristior, i våra allra vackraste kyrkorum.

Konkret handlar det, som om ovan sagts, om att 1382 anställda kvinnor i Svenska kyrkan skrev under uppropet som publicerades i slutet av november 2017. Av olika skäl begränsades uppropet och möjligheten att lämna vittnesmål till kvinnor som är eller har varit anställda i Svenska kyrkan. Närmare 400 kortare och längre anonyma berättelser/vittnesmål kom in, främst under de första veckorna. De allra flesta av dessa berättelser finns tillgängliga på Blogvardeljus, <https://vardeljus.blog/berattelser/>. Alla som skrev och skickade in berättelser har personligen godkänt att de publicerades, och de är därmed att förstå som offentliga. I likhet med övriga metoo-upprop har ingen förövare namngivits, och berättelserna har i enstaka fall anonymiserats. Biskopsmötet har fått samtliga vittnesmål utskrivna, liksom stiftens kontaktpersoner för sexuella övergrepp. Berättelserna är således enkla att finna, men inte desto mindre smärtsamma att läsa.

I bloggen är berättelserna rubricerade som följer. Flera av berättelserna rymms inom flera kategorier. Därför är summan av antalet berättelser inom varje kategori betydligt högre än sammanlagda antalet enskilda berättelser, som uppgår till 361 st.

Det är anmärkningsvärt att siffrorna som vittnar om överordnads övergrepp (103 st), övergrepp av kollega (88 st), samt sexualisering av person (103) är så höga. Att 33 olika vittnesmål berättar om sexuella övergrepp mot en minderårig person i Svenska kyrkans verksamheter, är djupt upprörande.

En första läsning

I min första läsning av texterna, som blev en debattartikel i Kyrkans tidning i början av 2018, dröjde jag vid tre aspekter som trädde fram i närläsning av några av berättelserna:

1) Att vi ofta tycks röra oss mellan olika nivåer, roller och kategorier i kyrkans sammanhang.

2) Att det i flera av berättelserna tycks ske en slags *sammanblandning av heligt/sakralt och intimt/privat*.

3) Att mycket av det som sker i kyrkans sammanhang sker i *små slutna rum* som helt eller delvis saknar insyn.

Jag avslutade min text i Kyrkans Tidning med orden ”Ta sikte mot en postpatriarkal kyrka”, vilket också blev textens rubrik. Kanske var det därför som tystnaden bestod.

En andra läsning

Jag satte mig en helg i mars 2018 för att läsa berättelserna, igen, i en följd utan inbördes ordning och utan att de vara samlade i kategorierna ovan. Efter en förmiddags läsning började jag frysa. Jag gick av och an i rummet. Jag läste en berättelse till. Jag frös.

Det jag nu slogs av var *mängden* av vittnesmål, som vart och ett kanske kunde te sig ganska harmlöst. En hand på bröstet, en kommentar om utseende, kläder, kropp. En hand på

bröstet i sakristian, en annan som glider in under en under kjolen vid en begravningsgudstjänst. Det andra jag slogs av var *tystnaden*. Så många berättelser avslutades med att den drabbade fick uppmaningen att inte föra det som hänt vidare, inte anmäla och inte agera. Det jag också slogs av var *maktlösheten* eller snarare vanmakten hos de utsatta. Citat ur berättelserna som: ’Jag går aldrig mer till kyrkan’ eller ’Jag står idag utan tjänst medan han är gift och bor kvar i prästgården’, ger exempel på detta. Det gör också: ’Jag är fortfarande sjukskriven och har helt förlorat min tro’.

När jag läst berättelserna igen och sett mängden av vittnesbörd samt alla exempel på tystnad och vanmakt började jag anteckna. I vilka rum har dessa kränkningar skett, i vilka sammanhang och situationer? Och jag sökte efter de slutna, farliga rummen.

Farliga rum

Jag fann att *små rum* tycks farliga i kyrkan:

Sakristian är ett farligt rum, där många varit utsatta för kränkning.

Kyrkoherdars eller arbetsledarens kontor är också farliga små rum.

Orgelläktaren är också farlig. Mer än tjugo olika vittnesmål kommer från kyrkomusiker som berättar om övergrepp och ofredanden i samband med övning vid orgel och under gudstjänst/konserter, och om en väldigt ensam och utsatt situation.

Andra farliga rum är: *Källaren, arkivet, kopieringsrummet. Gästrummet i prästgården och prästgårdens kök. Samtalsrummet.*

- Överordnads maktutövning/övergrepp, 103 st.	- Rädsla att förlora jobbet, uteslutas, inte bli antagen som präst etc, 21st
- Diskriminering/fördelar män, 28 st	- Sexualisering av ämbete, 18 st
- Förminskande/förlöjligande, 80 st	- Sexualisering av person, 103 st
- Församlingsbo utsätts av anställd, 20 st	- Skyddande av förövare/förövare får sympati, 60 st
- Församlingsbos övergrepp, 39 st	- Svek, repressalier, bestraffningar, 20 st
- Förtroendevalds övergrepp, 20 st	- Utbildares maktutövning, 15 st
- Info, allmänt, 8 st	- Utnyttjande/Övergrepp på minderårig, 33 st
- Kollegas övergrepp, 88 st	- Vardeljus, 25 st (Kränkande eller förminskade reaktioner som inkom de första veckorna efter att uppropet och vittnesmålen publicerades.)
- Kränkande kommentarer/sexuella anspelningar, 141st	
- Passivitet/Ignorering, 88 st	

Jag fann att det är farligt att vara ung i kyrkan. Flera av de allvarligaste övergreppen - våldtäkt och sexuella ofredanden - som berättats om i bloggen har drabbat mycket unga människor, under tjugo år. Att vara på läger, konferens eller resor i kyrkan innebär en stor risk. Av de cirka femton berättelser om allvarliga och omfattande övergrepp inklusive våldtäkt av underårig, och bland de berättelser som rymmer inslag av total gränslöshet, har flertalet delvis skett på läger eller i samband med resor. Andra farliga tillstånd är: att vara gravid, att ha en osäker anställning eller ett vikariat, samt att vara präst- eller diakonkandidat under antagningsprocess.

Jag fann också att kvinnliga präster utsätts för en mycket stor mängd kränkningar och sexuella ofredanden. Oönskade sexuella handlingar, kommentarer etc gentemot kvinnliga präster förekommer i en rad olika situationer och utförs av både kolleger, överordnade, förtroendevalda, av andra yrkesgrupper och församlingsbor.

Farliga situationer

Jag såg också många exempel på farliga situationer:

Att arbeta *utomhus*, på kyrkogården, eller i utsatta fysiska positioner, tex på en stega.

Att befinna sig *ensam i en bil* med en överordnad, en kollega eller en förtroendevald.

Att åka ensam på *hembesök*.

Att gå i *själavård*, och att ge *själavård*, alltså att stänga dörren om sig, exempelvis på sin arbetsgivares/kyrkoherdes kontor.

Att *fira gudstjänst*. Förvånande många kränkningar av personlig och sexuell integritet har skett i samband med gudstjänst och i gudstjänstrum, i vapenhus och sakristia.

Jag fann slutligen *tystnaden* skriande. De som utsatts får höra: "Glöm det där som hände". "Du kommer inte att bli antagen som präst om du anmäler." Eller så berättar de efteråt: "... till slut lämnade jag församlingen, men han är kvar i vagnings-tjänst".

Av 361 berättelser finner jag tre (3) som berättar om att en arbetsledare omedelbart reagerat då någon berättat om ett övergrepp eller en kränkning, kallat till samtal, gjort polisanmälan, fråntagit någon dess arbetsuppgifter och gett ett självklart och omedelbart stöd till den drabbade. Dessa är i skriande minoritet.

Reflektion efter min andra läsning

När jag läst alla berättelser i Blogvardeljus igen fann jag femton (15) berättelser som vittnar om *grav gränslöshet* och upprepade sexuella övergrepp, i kombination med nedtystande av det som skett, på flera olika nivåer. Många av dessa berättelser kretsar kring en person (en förövare) som varit eller är mycket omtyckt och/eller haft en upplyft plats i församling, ungdomsarbete eller stift. Flera av dem rymmer själavård, eller ett slags (perverterad) själavårdande relation. Det framgår också skrämmande tydligt att de allra flesta av de allvarligaste övergreppen/kränkningarna har skett mellan människor i mycket ojämlika positioner och roller. Det typiska är att den utsatta är mycket ung, ny i tjänst, eller i antagningsprocess, medan förövaren är äldre, fast anställd, vigd eller på väg in i tjänst.

Av de berättelser som skildrar de grävsta brotten, händelser som på en straffskala skulle medföra fleråriga fängelsestraff - våldtäkt av minderårig utförd av en äldre, vigd eller anställd person - utspelar sig samtliga helt eller delvis på läger, på resa eller i något annat kyrkligt sammanhang med övernattning. Av dessa femton berättelser finns några där en rättslig prövning har skett och några där förövaren eller situationen har anmälts till domkapitel och/eller biskopsnämnd.

Det tycks också, att ju allvarligare brott som har skett, desto starkare har tystnadskravet varit. Direkta krav att förlåta, tänka på förövarens familj osv. återfinns i ett fåtal av berättelserna. Snarare tycks en stor oro att själv bli utestängd från gemenskapen dominera vittnesmålen.

Dessa berättelser om enskilda människors gränslöshet, maktmissbruk och våld, och om omgivningens passivitet och okunnighet, avslutas ofta med stor ensamhet och personlig katastrof för den utsatta. Det är en skrämmande och sorglig läsning - som försätter mig i djupaste vanmakt.

Vad betyder #vardeljus för Svenska kyrkan och oss som lever i Svenska kyrkan?

Arbetet har fortsatt i samhället och Vardeljus är med. Representanter för nästan 70 olika #metoo upprop samlades 6 mars 2018 till ett möte med jämställdhetsminister Åsa Regner. Vi var tre kvinnor från Vardeljus där, tillsammans med poliser, socialarbetare, musiker, akademiker. Tyvärr kunde reportern från Kyrkans Tidning inte närvara, men de skrev en kort text om händelsen, som vi som var där betraktar som historisk.

På så sätt fortsätter vi att se det som är gemensamt för så många olika delar av samhället. I slutet av juli 2018 medverkade jag själv i radioprogrammet Människor o Tro. Inför det försökte jag fundera över vad som egentligen är det särskilda med sexuella kränkningar just i kyrklig miljö. Kyrkan är en mötesplats för människor i väldigt olika livssituationer, ofta under utsatta tider i livet. Kyrkan samlar många unga, och många äldre - båda är en utsatt grupp i samhället idag. Många kommer till kyrkan med ett stort *förtroende*. Det finns en föreställning om kyrkan som en trygg plats, en äkta plats, en plats som i grunden är god och där du får vara som du är.

Vi kan inte utesluta att en människa som har en starkt negativ eller förvirrande erfarenhet av ett möte i kyrkan också förändras i sin relation till Gud. Att hennes tro, eller hennes grundläggande tillit till vuxenvärlden, tillvaron och till livet, skadas. Därför har vi ett enormt stort ansvar att ta vara på de berättelser som har kommit in, studera dem och göra allt som står i vår makt att förändra; att skapa tryggare och respektfulla miljöer för alla. En kyrka där ingen behöver vara rädd. »

Jag läser berättelserna en tredje gång sommaren 2018 medan värmeböljan påminner om en kommande tid. I mer än två tredjedelar av berättelserna förekommer kränkningarna i vad jag kallar för kyrkspecifika företeelser eller rum, alltså sådant som *enbart* sker i kyrkorum eller gudstjänst, sådant som har att göra med att vara präst (och kvinna), eller med något som kan förstås som en syn på det gudomligas särskilda auktoritet. Den stora mängd vittnesmål om kränkningar och oönskade närmanden som sker i sakristian, i samband med påklädning av liturgisk utrustning, under gudstjänst eller kyrklig handling, i samband med fridshälsning och/eller kring orgelläktare räknar jag hit, liksom kränkningar som anspelar på kyrkans särskilda yrkesgrupper. I några av vittnesmålen finns kvinnoprästmotstånd med som en av flera ingredienser. Flera vittnesmål talar om den inte alltid önskade 'kramkulturen' i Svenska Kyrkan, och om en påtvingande och oönskad intimitet i samband med text nattvardsdelande och fridshälsning.

I samband med gudstjänst

Många av berättelserna utspelar sig alltså innan, under eller efter en gudstjänst, i dessa unika, kyrkspecifika och 'heliga' situationer där vi tror att Gud finns med på ett särskilt sätt. Därför har vi en alldeles särskild utmaning att reflektera teologiskt kring intimitet och integritet i vårt gudstjänstliv och det kanske särskilt i barn- och ungdomsarbetet.

Så till något av det allra svåraste. Övergripping i samband med själavård. Övergripping och kränkningar som explicit och *enbart* skett i samband med själavård, eller i en själavårdande samtalssituation, i ett slutet rum förekommer i ca tio berättelser. Berättelser om övergripping utförda av konfidenter, i telefonsjälavård eller annan själavård, ryms bland vittnesmålen, men faller utanför ramen för Vardeljus.

I samtliga berättelser där grava sexuella övergripping och omfattande gränslöshet ingår, liksom i de berättelser som rymmer våldtäkt av min-

derårig, finns 'själavård' med som *en* ingrediens. Själavård som samtalsform eller som en 'relation' tycks i flera fall varit en av ingångarna eller förutsättningarna för dessa övergripping kan beskrivas som 'grooming', alltså att en maktfullkomlig eller manipulativ person binder någon eller några personer till sig i, skapar förvirring, lojaliteter och skuldkänslor, ger löften om utvaldhet, belöning eller straff om relationen avbryts. I samtliga av dessa fall av extremt gränslösa/våldsamma sexuella överträdelser uttrycker den som berättar om dem att det därtill funnits inslag av krav på tystnad och ofta även en omgivningens tystnad, blindhet eller förnekelse av det som skett.

Alla berättelser om övergripping i samband med själavård avslutas med kommentarer som på något sätt anger att den utsatta har förlorat sin tro, tappat förtroendet för kyrkan eller 'gjort slut med Gud', medan den som utsatt berättaren 'bor kvar i prästgården', fått annan eller bättre tjänst, anlitas av många, blev vigd och är fortfarande verksam som präst eller har avancerat i kyrkans hierarki.

Berättelserna om övergripping i samband med själavård är omskakande på många sätt, och utmanar. Vi skulle behöva pröva synen på själavård som en grund i kyrkans liv, som en omistlig del av kyrklig utbildning och tjänst och som ett skyddat rum. Berättelserna visar att 'tystnadsplikten' kan användas både som maktmedel och förevändning för att bara Gud får veta vad som pågår där. De visar också att det finns en föreställning om att en präst eller diakon av själavårdsmässiga hänsyn, skall acceptera att bli utsatt för sexuella kränkningar i tjänst. Att kolleger erbjuder eller kräver att få ta emot eller ge själavård åt varandra, behöver också prövas. Teologiskt skulle jag beskriva det som incest.

Hur arbetar vi nu?

Vi ordnar två samtalskvällar i Farsta församling i Stockholm under hösten 2018. Jag vet att det anordnats gudstjänster, samtalskvällar och seminarier runt om i landet. Jiang Millington

och Esther Kazen var i Almedalen och talade. Någon kanske skriver en motion till kyrkomötet. Karin Lovisa Ingridsdotter och jag medverkande i radioprogrammet Människor och tro, som också innehöll ett viktigt reportage om muslimska kvinnors kamp för att besöka heliga platser utan rädsla för att bli sexuellt ofredade.

En viskande men stadig röst från #vardeljus säger: "Skifta fokus nu, från de drabbade till de ansvariga." Men några av oss efterfrågar också en fortsatt och fördjupad *teologisk analys* av skeendena kring vardeljus och berättelserna. Jag kan se flera utmaningar och möjligheter här. Tidigt lyfte jag fram tre aspekter som jag fann intressanta och tydliga i berättelserna: sammanblandningen av skilda nivåer, (också organisatoriskt), gränslösheten eller förskjutningen mellan heligt och privat/intimt, och att våra möten i kyrkan ofta sker i slutna rum. Vi kan självklart se hur patriarkala strukturer samt något så simpelt som makthunger och en dålig kvinnoönsyn ligger till grund för många kränkningar också i kyrkans värld. Frågan är hur vi tydligare kan förstå dessa mönster och hur vi kan bryta dem.

För många hamnar frågan om skuld, skam, förlåtelse och försoning i första rummet då vi börjar tala om teologi i relation till sexuella kränkningar. Att kräva eller begära att en utsatt skall förlåta en förövare och försonas med det som skett - utan att förövaren har ställts till svar och någon tagit ansvar för det som har skett och förändrat det, är ett grundläggande missbruk av begreppet "förlåtelse" och en djupt oetisk hållning. Förlåtelsediskursen tillämpad så är en av de mest missbrukade teologiska grundföreställningarna, som vi som modern svensk kyrka måste vara ytterst aktsamma med.

Att älska sin fiende innebär inte, för att använda Mellanösterns enda kvinnliga kyrkoledare Jean Zarus ord, att gå med på din fiendes eller din förövars pågående våld. Hon argumenterar för att det är djupt oetiskt att bruka Jesu krav på kärlek så. Att älska också en fiende handlar om att kräva

och förvänta att han eller hon blir människa inför dig, alltså tar ansvar, respekterar dig och upphör med förtryckande eller kränkande handlingar. Att förlåta innebär inte att tiga och låta övergrepp och missförhållanden få pågå. Att vända andra kinden till med innebörden att fortsätta bli utsatt för den andres förtryck eller maktspel, är ett allvarligt missförstånd av Jesu ord och i grunden en disrespekt för den människa som står inför dig, även med ett vapen. Ett evangelie-missbruk. Att uppmana en utsatt att förlåta i betydelsen glömma är ytterligare ett övergrepp mot den som har blivit utsatt för våld eller kränkning. I härskarteknikers termer kan vi tala om en teologisk dubbelstraffning.

Frågan om makt, talutrymme och representation aktualiseras i berättelserna liksom frågan om grundläggande *människosyn*. Den aktualiseras när män i maktställning i kyrkan kan tilltala en medarbetare med orden 'lilla prästflickan' eller uppmana en kollega att krypa i kyrkgången. Den aktualiseras när ett självårdsrum förvandlas till en scen för övergrepp: för en kristen människosyn kan då vare sig tystnadsplikt eller försoningstanken vara viktigare än att återge den människa som utsätts, hennes förlo- rade värdighet.

När jag läst de andra upproppen har jag därför också blivit mest berörd av #utansskyddsnet och #intedinhora, och av kvinnor som vittnar om övergrepp i hederskulturernas namn. Det blir tydligare och tydligare för mig att sexuella övergrepp och modet att berätta, också handlar om klass, om tilltro till den egna rösten, vanan att bli lyssnad till. Många kvinnor har tigit. Men tystnadens tid är förbi.

En rörelse

Det tycks mig att vi var många som upplevde en lättnad, ja kanske en befrielse över att berätta. Att gemenskapen med hela #metoo i Sverige och världen gav styrka, värme och bekräftelse. Kanske är det liknande processer som i det självvårdande eller terapeutiska samtalet eller i det bekräftande samtal med en vän: Du

har varit med om något svårt. Du är inte ensam. Att du har reagerat är inte konstigt. Din smärta är din. Det du utsattes för var ett brott. Många talar nu om #metoo som en del i en läkande process. Om hur viktigt det har varit att få berätta. Genusvetaren Hillevi Ganetz lyfter fram #metoo som en erkännanderörelse.

Jag minns ett möte under hösten 2017 med Jiang Millington, en av de modiga kvinnor som skapade det första facebook-eventet, startade namninsamlingen och formulerade uppropet. Hon var en av dem som skrev in alla berättelser och såg till att uppropstexten publicerades. Tillsammans gick vi från ett möte i Katarina kyrka till en demonstration, Womens March. Det var vinter och kallt. Vi vill båda arbeta vidare mot en kyrka utan kränkande kultur, men hur? Vi vet inte riktigt. "Det verkar som att många är så rädda", säger jag. Hon säger: Det här hjälper mig att läka. Att ta del av andras berättelser, hjälper mig att läka. " Jag funderade länge över hennes ord.

Berätta har sin tid, läka har sin. Men ansvaret? När är ansvarets tid? Vem tar ansvaret för att det inte skall ske igen? I Svenska Kyrkans metoo-upprop ingick orden: Vi bryter tystnaden nu, skammen är inte vår att bära. Men det tycks också som att många ännu väntar på att någon annan skall itu med det som trätt i dagen. Vad jag förstår har all politisk kamp och alla rörelser för förändring förts av dem som har drabbats. Alla förändringar i historien har drivits fram av dem som saknat det de kräver. Det formella ansvaret kan inte, etiskt sett, ligga hos dem som med stort personligt mod har berättat om svåra erfarenheter och brott, utan hos dem som är satta att ta ansvar för att kyrkan skall vara en trygg plats för alla. Dessutom finns det ett ansvar för att följa svensk lag som inte minst gäller kyrkan som arbetsplats och de kyrkliga arbetsgivarna.

Men det ligger också ett ansvar hos oss alla som har till uppgift att tolka evangeliet. Vi måste lära oss tolka evangeliet så att det inte legitimerar övergreppen och tystnadskulturen.

Vi måste formulera verkligt befriande och upprättande tolkningar som sedan får genomsyra hela kyrkans verksamhet.

Kränkningar i kyrkans sammanhang utmanar vår människosyn, vår tro, vår organisation, vår självbild, vår ämbetssyn och ytterst hur vi tänker om Gud. Hur vår gudsrelation uttrycks och gestaltas, orden vi använder för Gud och vilka egenskaper vi tillskriver Gud på biblisk eller annan grund (traditionens, erfarenhetens) hänger ihop. Hur djupt vår föreställning och vår relation till Gud är kopplad till det manliga, till manliga egenskaper och attribut och hur detta påverkar vår syn på kön, kropp, rättigheter, makt och sexualitet, återstår att utforska och samtala kring.

Jag ser en rörelse som dröjer kvar i tystnaden och frågor om skam och skuld, ett tillstånd där vi har vi befunnit oss länge - och en annan rörelse som väckts under denna vår och sommar och som har att göra med ansvar, förändring och aktivitet. En kraft och en tilltro till Svenska Kyrkan som en plats där stöd till utsatta är självklar, där förnyelse och omprövning är en del av hennes identitet.

Vi har en fantastisk möjlighet och en lång tradition av att stötta utsatta, att leda samtal om dessa frågor, att bejaka forskning, fortbildning och utbildning i riktning mot en kyrka där ingen behöver vara rädd. Vi har kunskap, lokaler, sammanhang, förtroende. Och uppdraget.

Om vi ser evangeliet som ett Ja till människan och en utmaning av rådande normer och ordningar kan vi vila i tilltron till förändringens kraft också inför de utmaningar som kraven på att en kyrka utan kränkande kulturer ställer oss inför.

ANNE SÖRMAN

Författare och doktorand i Stockholms Stifts Forskarskola, präst i Farsta församling och aktivist i #Varde ljus.